

Mangfold og språkarbeid

En kvalitativ studie om mangfold og språkarbeid i årsplaner

Joachim John Hansen Jessen

[kandidatnummer: 20]

Bacheloroppgave

[BMBAC3900]

Trondheim, April, 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Innholdsfortegnelse

Bacheloroppgave.....	1
Innledning.....	3
Valg av tema og problemstilling	3
Teori.....	4
Flerspråklighet og språkarbeid i barnehagen	4
Den interkulturelle barnehagelæreren	5
En transspråklig praksis.....	7
Dokumentanalyse – en kvalitativ metode.....	9
Valg av metode.....	9
Dokumentanalyse som kvalitativ forskningsmetode	9
Analyseprosessen.....	10
Kritikk av egen metode	11
Funn	12
Barnehage 1	12
Barnehage 2	13
Barnehage 3	14
Drøfting	16
Representasjon av mangfold i årsplanene og praksis.....	16
Språkarbeid i barnehagene.....	19
Barnesamtaler.....	22
Avslutning og konklusjon	25
Litteraturliste.....	27

Innledning

Rammeplanen for barnehagen presiser at «Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 1). Verden vi lever i er i konstant endring og mennesker flytter oftere over landegrenser som igjen gjør at mange barn føres inn i en ny kultur med et nytt språk. Gjennom barnehagens arbeid med mangfold og språk blir det da essensielt med et personal som tar barnas identitet på alvor og bruker det som en pedagogisk ressurs. Ifølge statistisk sentralbyrå er 19.5 av barna i barnehagen flerspråklig, altså snakker de et eller flere språk i tillegg til norsk (2021), som betyr at alle barnehageansatte bør ha litt kunnskaper om språktilegnelsen til barna, da godt språkarbeid er essensielt for at barna tilegner seg norsk uten bekostning av morsmålene sine.

Rammeplanen fastslår også at alle barnehager skal utarbeide en årsplan som dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser (Kunnskapsdepartementet, 2017. s 30). Årsplanene gir dessuten informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetene, barnehagens samarbeidspartnere, foresatte, samt andre interesserte. Gjennom årsplanene viser barnehagene hvordan de arbeider med rammeplanens formål og innhold, dermed vil årsplanene kunne gi et hint om hvordan barnehagene arbeider med mangfold og språkarbeid.

Valg av tema og problemstilling

Temaet i denne oppgaven blir «Årsplanenes formuleringer om mangfold og språkarbeid», der jeg vil analysere hva barnehagene sier om mangfold og språkarbeid, samt hvordan de arbeider med det. Jeg vil også trekke inn praksiserfaringer fra to av barnehagene jeg har hatt erfaringer med. Grunnen for valg av tema omhandler at erfaringene og teorien jeg har lært under studiet har gjort meg oppmerksom på det varierende språkarbeidet i de forskjellige barnehagene, samt hvordan personalet bruker mangfold som en ressurs. Problemstillingen jeg har tatt for meg er «Hvordan arbeider tre barnehager med språkarbeid og inkludering, med hovedvekt på årsplanene», der jeg skal trekke inn relevant teori i starten av oppgaven og senere bruke det i drøftingene opp mot funnene jeg har gjort meg.

Teori

På grunn av det store språklige og kulturelle mangfoldet som preger barnehagene, blir barnehageansattes arbeid med inkludering og språk essensielt for at de flerkulturelle barna skal inkluderes og integreres inn i barnehagen. Gjennom bacheloroppgaven min vil jeg belyse relevant teori for hvorfor og hvordan man kan arbeide med språk i barnehagen for de flerkulturelle barna. Under studiet har jeg skapt meg en mening om at et aktivt personal som bruker barnas kulturelle og språklige erfaringer vil øke statusen til de flerkulturelle barna og gjøre dem til attraktive lekekamerater. Et kompetent personal som styrker barnas identitet og tilhørighetsfølelse integrerer da alle aspekter ved barnet inn i barnehagen på en anerkjennende og respektfull måte. Teorien jeg anvender under blir sentral når jeg senere utformer analysen og drøftingen min imot problemstillingen min:

«Hvordan arbeider tre barnehager med språk og mangfold, med hovedvekt på årsplanen?»

Flerspråklighet og språkarbeid i barnehagen

Sosial kompetanse og kulturell tilhørighet er tett sammenvevd, Høigård skriver om identitetsutfordringen mange barn møter i løpet av oppveksten (2019, s. 144). Viktigheten for barna å vokalisere at de tilhører to kulturer kommer også fram hos Høigård, der hun fremmer at barna trenger at barnehagen bekrefter hele identiteten deres uten fordommer. Når barna tilegner seg et andrespråk, blir det også essensielt at barnehagen klarer å opprettholde en additiv tospråklig praksis der morsmålet ikke går på bekostning av andrespråket barna tilegner seg (s. 145). Gjennom et aktivt og nysgjerrig personal som ser barnas språkkunnskaper som en ressurs, blir det naturlig og oppfordre og bekrefte barnas språklige identitet, samt den kulturelle identiteten som er knyttet til språket. Utfordringene som kommer hvis personalet ikke viser interesse eller bekrefter barnas identitet, kan være at barna mister helt, eller delvis, morsmålet sitt. En konsekvens av dette kan være identitetskrise ettersom språket er en sentral identitetsmarkør for den doble kulturen de trolig tilhører og videre kan de miste kontakt med familie som ikke snakker andrespråket barna tilegner seg (s. 145).

Dynamisk språkarbeid blir også relevant i arbeidet med å styrke språktilegnelsen til barna (Høigård, 2019, s. 150). Dynamisk språkarbeid er en del av et sosiokulturelt språksyn der situasjonene språklæring oppstår i blir sentrale. I et dynamisk språkarbeid har pedagogen en helt

essensiell rolle der man aktivt må fange opp barnas interesser, samt legge til rett for at barna skal være aktører i egen språklæring (s. 150). Pedagogen har ansvaret for å sette grunnlaget for språklæring for ulike former av språkbruk, også å trekke inn morsmålet til barna for å representere barnas språkmangfold og øke statusen til de flerkulturelle barna. Bae skriver om voksnes definisjonsmakt, den makten vi er gitt i møter med barn er stor (1997, s. 131). Makten som er gitt oss som pedagogiske ledere og omsorgspersoner til barna har stor påvirkning på hvordan barna oppfatter seg selv, da de ser våre reaksjoner og handlinger. Gjennom et aktivt personal som fremmer inkludering, gjennom representasjon og samtaler, vil vi bruke vår makt til å bekrefte og anerkjenne barns identitet, noe som er essensielt for deres selvfølelse. Oppsummert kan det understrekes at det å synliggjøre barnas flere språk er vesentlig språkarbeid, og jeg kommer nærmere inn på dette med å presentere sentrale forskere på feltet under overskrifta «En transspråklig praksis».

Når vi snakker om språkarbeid i barnehagen generelt, er det også relevant å trekke fram implisitt og eksplisitt språklæring. Fodstad skriver om implisitt språklæring som en naturlig tilegnelse av språk, altså noe som skjer kontinuerlig gjennom hverdagen (2022, s. 140). Implisitt språklæring skjer da i samspill med andre barn og voksne, og hun vektlegger bruken av utvekslingstone. Sandvik viser til Palludans teori om utvekslingstone der barn møter voksne og deler informasjon og opplevelser i et gjensidig samspill, der man samtaler med barna i stedet for å snakke til dem (Sandvik, 2021, s. 31). Eksplisitt språklæring er da gitte situasjoner der man fokuserer på språk og der målet med handlingen er språket (Fodstad, 2022, s. 140). I situasjoner der eksplisitt språklæring oppstår, er det en viss fare for at undervisningstonen dominerer. Undervisningstonen er uttrykk for en asymmetrisk dialog, der personalet snakker til barna, i stedet for med barna, og kan bidra til barna et begrenset sett med språklige erfaringer da de ikke for å uttrykke seg fritt (Sandvik, 2021, s. 31) Kunnskaper om implisitt og eksplisitt språklæring viser til en bevissthet i språkarbeidet, der samtaler med barn står sentralt i ulike pedagogiske situasjoner som er planlagte eller frie.

Den interkulturelle barnehagelæreren

Interkulturell kompetanse innebærer en praksis der man skaper et miljø der respekt, likeverd og kommunikasjon fremmer et inkluderende miljø (Schram, 2022, s. 114). Herunder er det essensielt at verdier, kunnskaper og ferdigheter pedagogen har stemmer overens med

diskursene som styrer samfunnet. Schrams forenklaede modell viser til essensielle begreper, altså verdier, kunnskaper og holdninger, som er ekstremt viktig at pedagogen innehar og aktivt bruker i praksis (2022, s. 124). Verdier og holdninger som respekt åpenhet og nysgjerrighet der man viser interesser over barnas kultur blir da viktig for å øke statusen til de flerkulturelle barna, samt åpne opp barnehagen for å skape rom for samtaler om kultur og identitet. Kunnskaper om kultur er også essensielt, da man bør vite en del om barnas kultur for å integrere den inn i barnehagehverdagen (s. 125.). Schram vektlegger at du som barnehagelærer ser på hvordan kulturen en selv har vokst opp i påvirker hvordan du praktiserer din praksis i barnehagen (s. 125). Ferdigheter man utvikler under arbeidslivet i barnehagen er viktige for hvordan du samhandler med barna og ser verden gjennom et kulturelrelativistisk syn som inkluderer i stedet for og ekskluderer (s. 124).

Alle barn har en kapital med seg inn i barnehagen som består av barnets kunnskaper og erfaringer (Zachrisen, 2015, s. 34). Pedagogens rolle i den interetniske leken, altså lek mellom barn fra forskjellige kulturer, er å bidra til at barna blir en interessant lekekamerat gjennom lekkapitalen barnet innehar. Lekkapital er et overordnet begrep av ferdigheter der sosial kapital, kommunikativ kapital og fysisk kapital er noe barna trenger for å delta i leken. Kommunikativ kompetanse er at non-verbale og verbale uttrykk som barna bruker i leken, noe som kan være krevende for de flerkulturelle barna da majoritetsspråket oftest kan sees på som mer attraktiv og verdifull og møter større anerkjennelse (s. 34-35). Fysisk kapital innebærer lek som oftest er grovmotorikk, men også kan være finmotorisk, da barna bruker kroppen aktivt i lek som hopping og springing (s. 35-36). Disse typer lek kan være en vei inn i leken for de flerkulturelle barna da man ikke nødvendigvis trenger språket for å delta. Den siste formen som er essensiell i lekkapital er sosial kapital og handler om barnets personlige kontakter og nettverk (s. 56 – 57). Den sosiale kapitalen viser til at barn har ulike bånd med andre barn, og de barna som ofte leker sammen får sterke bånd som fungerer som «adgangskort» inn i leken. Hvis et barn har svak kommunikativ kapital og ikke har språket tilgjengelig, blir det da vanskelig for det å komme inn i lek med de fleste barna fordi de anses som vanskelige å leke med av de andre barna.

Zachrisen skriver om viktigheten av at personalet fremmer barnas kunnskaper, gjennom spørsmål, aktiviteter og holdninger som kan øke statusen til barna og vise andre barn at de er gode på lek og samspill som innpasses til leken (2020, s. 109). Altså hvilke barn man velger til å

utføre ulike aktiviteter som f.eks. hjelpe til med måltider, som kan forsterke deres status. Når statusen til barna i barnehagen øker kan det bevisstgjøre og vise andre barn at de er attraktive å leke med. Gjennom et aktivt personale som viser interesse i barnas kultur, kan man øke statusen til barnet selv om språket ikke er helt på plass. Dette kan igjen vekke interessen hos de andre barna, og som kan invitere de barna uten så stor kapital inn i leken. Leken er essensiell for trivsel og utvikling, og gjennom leken skaper barna bånd som vil hjelpe dem i den allsidige utviklingen til barna.

En transspråklig praksis

Transspråking viser til en pedagogisk praksis der individer kan bruke hele sitt språklige repertoar, altså et eller flere språk samt kroppsspråk, i komplekse og dynamiske samhandlinger med andre mennesker til å uttrykke seg på en nødvendig og helhetlig måte (Garcia & Wei, 2021, s. 35). I barnehagen vil slike praksiser opp for muligheter der de flerspråklige barna kan uttrykke seg på en måte de mestrer, gjennom at de kommuniserer med flere språk, samt kroppsspråk som peking eller ansiktsuttrykk for å formulere seg. I et slikt heteroglossisk språkmiljø, vektlegger pedagogen alle språkene i barnegruppen, ikke bare majoritetsspråket. De språkene barna kan blir sett på som ressurser for kommunikasjon samt skaper et mer «åpent» samspill med ansatte som lettere forstår barnas uttrykk selv om barnet blander språk, fordi barnas kommunikasjonsrepertoar ikke bare er begrenset til ett språk.

Garcia og Wei peker også på de seks metafunksjonene som tospråklige eller flerspråklige barn utvikler for å skape mening i opplevelser de møter i hverdagen (2021, s. 96). Gjennom en transspråklig tilnærming til språk blir det naturlig å blande språk, eller supplere et språk med et annet hvis barna mangler variert ordforråd i ett av språkene for å skape forståelse og vise egen kunnskap. Når vi ser på barna som helhetlige individer med kunnskap, så blir det også naturlig å se språkkunnskapene til barna på en sammensatt måte. De seks metafunksjonene som de utvikler i språktilegnelsen deres blir da brukt:

- For å mediere forståelsen blant hverandre
- For å skape mening av hva de andre sier
- For å skape mening for seg selv
- For å inkludere andre
- For å ekskludere andre

- For å vise frem kunnskap

Gjennom transspråking vektlegger man en heteroglossisk språkideologi i barnehagen. Når man vektlegger en språkideologi der alle språkene til barna skal anerkjennes skapes et miljø der alle språk og identiteter likestilles med majoritetens språk innad i barnehagen og samfunnet (Fodstad, 2022, s. 138). Når alle språkene innad i barnegruppen likestilles vil det være med på å utjevne forskjeller mellom de enspråklige og de tospråklige barna, da ingen språk har mer status en et annet, noe som igjen vil også heve den sosiale statusen til barna som snakker flere språk. Gjennom et ressursperspektiv syn på barnas kunnskaper viser man også forståelse for å trekke inn barnets morsmål inn i barnehagen, da det er med på å berike avdelingen, samt at morsmålet også fremmer utviklingen av andrespråket (Sandvik, 2021, s. 25)

En monoglossisk språklig tilnærming blir da motparten til den heteroglossiske språkideologien der man har en enspråklig praksis i barnehagen. Her ser man ofte på barnas andre språkkunnskaper som separerte deler av barnet (Fodstad, 2022, s. 138). I en monoglossisk tilnærming blir det ikke nødvendigvis plass til barnas språk, samt kultur, da bare det norske språket og den norske kulturen vektlegges. Dette kan ha store konsekvenser for de flerkulturelle barnas språkutvikling, samt identitetsutvikling. Et monoglossisk språkmiljø blir også veldig fremtredende i barnehagen, da man oftest har bøker på kun norsk, hvite dukker og figurer og kun det latinske alfabetet, for å nevne noe. Det legges da opp til et ikke inkluderende miljø uten innspill fra de kulturelle identitetene barna bærer med seg i barnehagen. Samtidig som de flerspråklige barnas identiteter ikke blir representert eller anerkjent av barnehagen, blir det da naturlig at statusen til de barna som snakker norsk flytende økes og skille mellom barna øker betraktelig (s. 138).

Barnas muligheter til å delta i barnehagen med hele sin språkressurs, er en forståelse jeg tar med meg videre i oppgaven, når jeg ser på årsplanene for å se om de åpner opp for en transspråklig praksis. Hvordan de tre barnehagene beskriver og formulerer arbeidet med språk i årsplanene kan man tolke seg fram til ulike syn på barns språk, Mengden om språk i årsplanene varierte, samt hvor konkrete de var i presiseringen av arbeid med språk.

Dokumentanalyse – en kvalitativ metode

Valg av metode

Metodevalget mitt ble basert på problemstillingen min om hvordan barnehagen jobber med språk for de flerkulturelle barna. Gjennom å analysere ulike barnehagers årsplaner i en dokumentanalyse ble det mulig og se hva de ulike barnehagene sa om språkarbeid og mangfold, samt hvordan de arbeider i praksis. Dokumentanalyse er en kvalitativ metode, altså noe som oppleves og sikter på å skape mening (Dalland, 2020, s. 54). Rammeplanen legger klare føringer for arbeid om språk og mangfold noe som setter en hvis forventning til barnehagenes årsplaner om hva som forventes at de jobber med og fokuserer på. Gjennom dokumentanalyse blir det mulig og konkret å se på hva årsplanene forteller om hvordan barnehagene arbeider med språk, samt hvilke holdninger de har til språkarbeid i barnehagen. Årsplanene viser også hvordan de ulike barnehagene ivaretar språkarbeidet ut ifra pålagte lover og styringsverktøy. Gjennom veiledning og temautvikling fant jeg ut at dokumentanalyse kunne gi meg konkrete svar på hvordan barnehagene arbeider med språk og mangfold.

På bakgrunn av min problemstilling valgte jeg å se nærmere på tre forskjellige barnehagers årsplaner, da dette ga meg muligheten til å velge forskjellige barnehager som jobber med språk på ulike måter. Årsplaner er noe alle barnehager er pålagt til og ha, og gjennom å se på de ulike nettsidene fant jeg raskt fram årsplaner og begynte å bla igjennom forskjellige helt til jeg landet på årsplanene fra to private og en kommunal barnehage, der en av barnehagene var internasjonal og en av barnehagene hadde veldig fokus på språkarbeid i praksis. Valget mitt besto av private og kommunale barnehager for å se på variasjon av ulike barnehager, spesielt for å se om det var noen forskjeller mellom arbeidet med språk og mangfold i barnehagen noe som ble interessant og se mer inn i. Dessuten har jeg også vært i praksis i to av barnehagen, noe jeg vil komme nærmere inn på presentasjonen og drøftingen av funnene. Barnehagenes ligger spredt i samme by, der den ene barnehagen ligger i et veldig sosioøkonomisk sterkt område i byen, mens de to andre barnehagen ligger i et område preget av boliger tilpasset middelinntektsusholdninger og ikke har den sosiale statusen til den første barnehagen.

Dokumentanalyse som kvalitativ forskningsmetode

Alle dokumenter har et innhold og en formidling, men når man skal analysere dem er det viktig at man har et kildekritisk syn på det man leser (Duedahl & Jacobsen, 2010, s. 53). I

Samfunnsforskning handler kildekritikk om en faglig vurdering og evaluering av innholdet og kvaliteten til et dokument (s. 53). Under analysen av årsplanene er det da nødvendig og bruke faglig skepsis under lesing og tolkning av dokumentenes innhold. Gjennom lesing, fortolkning og et kritisk forhold vil analysen gi meg data om hvordan årsplanene jobber med språkarbeid for de flerkulturelle barna i barnehagen.

Årsplanene er skrevet av barnehagene, basert på faglige henvisninger i rammeplanen, om hvordan de praktiserer yrket. Autentisitet handler om at dokumentet man bruker er lydig i forhold til problemstillingen, altså følger årsplanene lover og reglementene fra staten om hvordan de arbeider med og for mangfold i barnehagen (s. 55). Gjennom et kritisk blikk blir det lett å se om årsplanene følger rammeplanen, da rammeplanen legger klare føringer for hva som skal representeres og fokuseres på i årsplanene.

Troverdighet er noe som også må tas i betraktning når man analyserer et dokument. Duedahl og Jacobsen viser til at et dokument inngår i sosiale sammenhenger og virkningen om hvordan de blir lest, praktiser og utformet viser til deres troverdighet (s. 59). Gjennom dokumenter som er basert på reglementer fra staten, som rammeplanen, er det en viss troverdighet i det fra før, i forhold til årsplaner som skrives av barnehagen. Årsplanene blir da formulert ut ifra barnehagens verdier i fortolkning av rammeplanen og andre dokumenter fra statlig hold. Selv om årsplaner er basert på forventninger fra rammeplan må man også se på intensjonen til barnehagen og praksisen årsplanen legger grunnlag for.

Når man skal analysere et dokument blir det også viktig og tenke på egne forutsetninger for hvordan man henter ut data fra dokumentene. Når jeg analyserer dokumentene mine blir det da essensielt at jeg holder meg så objektiv som mulig for å ikke la mine fordommer og forforståelse farge dataen som trekkes ut fra analysen (Kvernbekk, 2022, s. 262). Objektivitet er ikke noe som er helt oppnåelig, men bevisstheten rundt mine forutsetninger kan være med på øke bevisstheten om mitt syn og så trekke det fra dataen jeg henter ut fra dokumentene.

Analyseprosessen

For å få oversikt over årsplanene skrev jeg ned alt årsplanene sa på papir om språkarbeid og mangfold i barnehagen og delte inn tre ulike temaer. Temaene jeg valgte meg ut var språk i et mangfolds perspektiv, språkarbeid og barnesamtaler. Disse vil jeg benytte meg av når jeg skal drøfte hvordan barnehagene jobber med språk og mangfold basert på årsplanene. Etter å ha

funnet de tre kategoriene tok jeg og satt utsagnene fra årsplanene inn i system under de ulike temaene, for å få mer oversikt. Det var stor variasjon om hvor mye de skrev om språkarbeid og mangfold i de ulike barnehagene. Først vil jeg presentere de ulike funnene fra barnehagenes årsplaner før jeg ser på de sammen og trekker paralleller mellom de ulike årsplanene før drøftingen. Noe jeg vil påpeke før kapitlene som omhandler funn og drøfting, er at jeg har hatt praksis i to av barnehagene, og kommer derfor til å trekke inn erfaringer underveis, for å se om årsplanene og praksisen stemmer overens i de to barnehagene.

Kritikk av egen metode

Barnehagene jeg har valgt og ta en dokumentanalyse av, har vært basert på forskjellige årsaker. Siden grunnen av valgene av barnehagene variert, har jeg reflektert underveis om hva som kunne blitt gjort annerledes.

Siden barnehagene ligger i veldig forskjellige områder i kommunen, og har veldig forskjellige fokusområder kan det være et grunnlag for at hvorfor barnehagene ikke har like mye fokus på mangfold i årsplanen. Her tenker jeg spesielt på den første barnehagen jeg analyserer årsplanen til, da den er en miljøbarnehage som fokuserer mye på bærekraftig utvikling og miljøbevissthet i årsplanen. Hvis jeg hadde valgt en annen barnehage, som ikke nødvendigvis fokuserer på miljø og bærekraft, kunne det kommet mer til uttrykk om mangfold og språkarbeid siden fokusområdet tar stor plass i årsplanen. Den andre barnehagen er en internasjonal barnehage, noe som automatisk legger vekt på det flerkulturelle mangfoldet, fordi den opererer på to språk, og kan tyde på at flere av barna ikke har gode norskkunnskaper da de starter i barnehagen. Den tredje barnehagen har et veldig stort fokus på språkarbeid, noe som kommer sterkt til uttrykk i årsplanen, og legger grunn til en forståelse om hvor viktig språkarbeid er for alle barna, også de flerspråklige. Siden jeg har blitt oppmerksom på dette underveis, vil jeg derfor trekke in praksiserfaringer i begge barnehagene jeg har vært i praksis i, for å prøve å nyansere bilde man får fra årsplanen og det som skjer i praksis. Årsplanene er heller ikke et fasitsvar på hvordan barnehagene arbeider i praksis, da dette dokumentet rommer mye som barnehagen fokuserer på, men ikke nødvendigvis forteller hvordan mangfoldet og språkarbeidet kommer til uttrykk i praksis.

Funn

Barnehagene jeg har valgt ligger i forskjellige områder i byen, samt arbeider veldig forskjellig med språkarbeid og mangfold. To av barnehagene har jeg som sagt vært i praksis i, og vil se på hvordan årsplanene kommer til uttrykk og om arbeidet stemmer overens med praksis. Funnene mine varierer fra barnehage til barnehage da de fokuserer på forskjellige mål, men alle nevner noe om språkarbeid og mangfold.

Barnehage 1

Den første barnehagen jeg skal analysere årsplanen til, og deretter presentere funn fra jeg ligger i et villaområde i denne byen med høy utdanning. Barnehagen har et sterkt miljøfokus og fokuserer mye på uteområdet samt et kosthold med lite sukker, for å være helsebevisste.

Årsplanen presenterer ulike kategorier de fokuserer på, sånn som samlingsstund, de minste barna og dokumentasjon og vurderingsarbeid. Ut ifra de tre kategoriene jeg har utviklet med bakgrunn i materialet mitt, virker det som om årsplanen til denne barnehagen ikke går i dybden på hvorfor og hvordan de skal arbeide med barns språkutvikling og mangfold. Selv om årsplanen er bare et skriftlig dokument, som ikke viser hvordan pedagogene arbeider i praksis, kan man gjennom årsplanen skape seg en formening av hva barnehagen står for og prioriterer.

Årsplanen viser til at de skal se på barna som kompetente individer, der de iboende verdiene deres skal komme til uttrykk, samt at de skal anerkjennes. Videre fortsettes det med at i barnehagen fins det en «hjertekultur» der alle barna skal inkluderes, respekteres, høres og ses, uten å nevne noe spesielt om det kulturelle mangfoldet og hvordan det skal representeres eller hvorfor. Når barnehagen ikke viser til dette i årsplanen, kan det vise til en manglende bevissthet når det kommer til viktigheten av å fremme det kulturelle mangfoldet og aktivt ta det i bruk i det pedagogiske arbeidet.

Det virker som om barnehagen fokuserer litt mer på språk i barnehagen, da de snakker om både de eldste og yngste barnas språkevner og tilnærming til språk. For de minste barna kommer det fram at gjennom å anerkjenne de ulike barnas språkferdigheter og kunnskaper skal man anerkjenne barna i sin helhet. Gjennom å gi de minste barna rom, sted og tid til å uttrykke seg kan man oppnå sosial kommunikasjon gjennom «berøring, babling, konkrete ord og felles fokus». Alt dette er essensielt for at alle barn i barnehagen skal ta til seg norsk som språk, men herunder savner jeg noe om morsmålets rolle for de flerkulturelle barna. Under samlingsstunder

står det også at de aktivt jobber med ulike temaer der de forteller historier, leser bøker, synger, spiller og danser, noe som skaper rom for språkarbeid.

I praksis erfarte jeg at språkarbeidet var godt, men fokuset på mangfold kunne blitt styrket. Gjennom praksis opplevde jeg at de ansatte ofte leste, sang og fortalte historier med barna, noe som skaper et grunnlag for godt språkarbeid. Ofte ble kun norsk brukt i fortellinger og sang, men i enkelthendelser kunne de ansatte prate med barna om ulike språk og kulturer. De ansatte brukte også av og til ord og fraser fra ulike språkene til barna, noe som viser interesse ovenfor barnas språk og kultur. Selv om de av og til brukte språkene til barna, var det lite fysisk representasjon av mangfoldet i barnehagen. Etter flere samtaler med praksislærer og de ansatte i barnehagen kom vi fram til hvordan man kunne fysisk representere mangfoldet. I slutten av praksis lagde vi en plakat med bilder av barna og flaggene deres, noe barna ble veldig interessert i og ble mye pratet om i etterkant. Vi snakket også en del av viktigheten av bildebøker som representerer verden vi lever i, og etter praksisen snakket jeg og praksislærer sammen der han fortalte at han hadde bestilt inn flere nye bøker som representerte mangfold på ulike vis.

Barnehage 2

Den andre barnehagen jeg har valgt meg er en internasjonal barnehage der hovedspråkene er norsk og engelsk. Barnehagen ligger i et område med boligblokker, ikke langt unna sentrum, der mangfoldet varierer fra typiske villaområder. Siden barnehagen opererer med to språk i daglig drift, setter det en forventning om et mer aktivt språkarbeid i årsplanen. I årsplanen kommer det raskt fram at både personalet og barnegruppen har forskjellige kulturelle bakgrunner, noe som anerkjennes i praksis, ved at personalet og barna lærer ord og setninger fra de ulike barnas språk.

Siden barnehagen er en internasjonal barnehage, er det også en god del forskjellige etnisiteter innad i barnegruppen, som gir gode muligheter for samtaler med barna om kultur og identitet. Barnehagen anerkjenner de ulike barnas familieformer og kulturelle bakgrunner, samt en forståelse for de felles normene og verdiene vi har i det norske samfunnet. Når barnehagen vektlegger ulike kulturer og identiteter viser det til en forståelse hvor det blir viktig og få med «hele» barnet inn i barnehagen, og noe som skal vises fram og feires i ulike situasjoner.

Barnehagen presiserer også mer tanker om språkarbeid og representasjon i årsplanen, der sanger, historier og erfaringer skal legges til grunn for samtaler. Tall og bokstaver blir også

integrert i hverdagen til barna, men vektlegges også ut fra barnas interesser. Gjennom samtaler blir det også mulig for barna å uttrykke seg selv, og gjennom utfordringer oppfordrer de til samtaler om følelser og kritisk tenkning. Skolestarterne har også litt ekstra fokus på språkarbeid og sosial kompetanse, som forberedelse til å starte på skolen og danne nye vennskap.

Under denne praksisen opplevde jeg at språkarbeidet kunne være litt utfordrende, da flere av personalet ikke snakket norsk og barnehagen var en tospråklig barnehage med fokus på norsk og engelsk. Siden flere av de ansatte ikke snakket norsk, så ble engelsk vektlagt veldig mye, noe som skapte en utfordring for de barna som ikke lærte norsk i hjemmet og kunne utfordre tilegnelsen av morsmålet. Mangfoldet i barnehagen ble også representert gjennom leker og bøker, noe som hadde en veldig positiv påvirkning på barna da de ofte fortalte om hvor de var fra og pratet mye om identiteten sin. Under praksis følte jeg også at det ble veldig naturlig og dele de kulturelle erfaringene fra min oppvekst, da jeg kommer fra et veldig samisk område, og kunne fortelle barna om en kultur mange av dem ikke hadde erfaringer om. Under samenes nasjonaldag lagde vi samisk mat, en rein for og kaste lasso på og samisk inspirert kunst, noe barna var veldig engasjert i og deltok aktivt i. Siden barnehagen var så flerkulturell og pratet mye om kulturene sine skapte det da rom for og dele erfaringer jeg har, og noe både barna og personalet virket engasjert i.

Barnehage 3

Den siste barnehagen jeg har valgt å ta for meg er valgt fordi denne barnehagen fokuserer veldig mye på språkarbeid og barnesamtaler. Gjennom samtaler med barna ønsker barnehagen at barna skal kunne uttrykke seg og bli hørt, samt bli bevisste over egne meninger og egen identitet. Barnefellesskapet og voksenrollen står sentralt i det pedagogiske arbeidet slik det fremmes i årsplanen, da barna har kulturelle og individuelle forutsetninger som blir utgangspunktet for ulike samtaler om forskjellige temaer. Samtalene med barna blir også planlagt ut ifra barnas modenhet og språkferdigheter som påvirker hvordan barnesamtalene er planlagt og gjennomføres, da bilder og bøker brukes aktivt for å introdusere ulike temaer.

Barnehagen presiserer sterkt om det å samtale med barn, noe setter grunnlaget for en bevisst tanke om språkarbeid med barn og hva som står i fokus i barnehagen. De presiserer både hverdagssamtaler, samt planlagte samtaler, der hverdagssamtalene utgjør flesteparten av samtalene som oppstår og skaper grunnlag for fortrolighet og tillit blant barna. De planlagte

samtalene består av trivselssamtaler, barnesamtaler og snakkehjørnet. Trivselssamtaler foregår mellom en voksen og et barn, der de fokuserer på hvert barns trivsel, lek og nærhet både til barna og voksene i barnehagen. Barnesamtaler er også en samtale mellom et barn og en voksen, der de fokuserer på barnets behov og foregår over tid. Gjennom barnesamtalene er målet at barna skal bli kjent med sitt emosjonelle register, der de får hjelp til og sette ord på følelser og hjelp til å dele og beskrive sin egen virkelighet. I barnesamtaler får barna snakke om store og små hendelser som kan oppleves vanskelig, og den ansatte skal bekrefte barns uttrykk og forhåpentligvis gjøre barnas liv mer oversiktlig og forutsigbart.

Snakkehjørnet er den siste planlagte samtalen barnehagen har med barna, der det er en voksen og flere barn som samtaler ut i fra ulike temaer om følelser, identitet og kultur ut i fra barnas undringer og refleksjoner. Snakkehjørnet skaper da rom for at alle barna får hevd sin stemme og sine synspunkt gjennom språket og i dialog med andre kan de bekrefte deres og andres følelser, noe som er med på å utvikle sosial kompetanse og språkferdighetene til de ulike barna. Den voksenes rolle er sentral, da man også her hjelper barnet til og sette navn og beskriver følelser og hendelser som oppstår i hverdagen til barnet.

Barnehagen skriver i årsplanen også en del om mangfold, da de vil skape et miljø der alle er ulike, men verdsatt for den vi er. Gjennom samtalene som oppstår i barnehagen øker barna sin sosiale kompetanse, samt kunnskaper om verden omkring seg selv. Hos tilstedeværende voksne blir det å mulig for barna å uttrykke seg, og de skal få dekket sine behov uten å frarøve de andre barna for de samme mulighetene. De nevner også at barnehagen er en god arena for følelser og erfaringer når det kommer til demokrati og et fellesskap som er berikende og utviklende. Barnehagen byr også på kulturelle tilbud, som Den Kulturelle Barnehagesekken, der barna får oppleve estetiske verktøy, forestillinger med sang, musikk, teater og besøk til kunstmuseum, som er med på å utvide barnas syn på verden de lever i.

Under språkarbeid nevnes de flerkulturelle barna spesielt, de som utvikler to eller flere språk samtidig, da de også skal få muligheten til og uttrykke seg og bli hørt. Det skrives fram at de aktivt bruker bilder eller annen visuell støtte for å forsterke talespråket til barna i hverdagssamtaler. De skriver også at selv om de har hovedvekt på den norskspråklige utviklingen, vil de og synliggjøre det språklige mangfoldet. Barnehagen kan antas å se på det

kulturelle mangfoldet som en pedagogisk ressurs og en berikelse for fellesskapet, da det skal gjenspeiles i barnehagehverdagen.

Drøfting

Jeg har nå tatt for meg funnene fra de forskjellige barnehagene ut ifra hvordan de arbeider med språk og mangfold både i praksis og i årsplanene. Drøftingsdelen vil bestå av tre underkapitler som omhandler mangfold, språkarbeid og barnesamtaler, som jeg vil drøfte i sammenheng med teorien fra den teoretiske delen av oppgaven min.

Representasjon av mangfold i årsplanene og praksis

Årsplanene til de ulike barnehagene hadde stor variasjon om mangfold og språklæring. Dette kan tyde på ulike bevisstheter ovenfor viktigheten å fremme mangfoldet, da barnehagene med veldig få formuleringer om mangfold og språkarbeid ikke setter mye fokus på det. Representasjon av mangfold blir med på å øke den sosiale statusen til barna, samt gjør dem til attraktive lekekamerater for de andre barna, noe som understreker viktigheten om arbeid med mangfold i barnehagene (Zachrisen, 2020, s. 109). Rammeplanen setter et sterkt fokus på mangfold med formuleringer som «Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 4). Rammeplanens føringer gjelder for alle barnehager, og gjennom årsplanen kan man få et hint om hvordan de ulike barnehagene jobber med mangfold som ressurs i det pedagogiske arbeidet. Hva sier årsplanene fra de ulike barnehagene om mangfold, og hvordan samsvarer praksisen med årsplanene i de barnehagene jeg har vært i?

Barnehagen jeg først tar for meg i funn skriver generelt veldig lite om mangfold, da de ikke konkret går inn på arbeid med de flerkulturelle barna utenom at de også skal inkluderes. Når en barnehage ikke nevner spesielt hvordan de skal ivareta de flerkulturelle barnas rett til og representeres, anerkjennes og inkluderes tenker jeg at det kan vise litt om liten bevissthet om hvor viktig det er for barna. Gjennom en inkluderende praksis gjennomsyrrer mangfoldet alle deler av den pedagogiske praksisen og påvirker alle barn, ikke bare de flerkulturelle, noe som skaper en forståelse om at vi er forskjellige, men det er bra, og vekker interesse for verden vi lever i.

Med fokus på mangfold i barnegruppen vil det kunne bidra til å utjevne den asymmetriske maktrelasjonen mellom majoriteten og minoriteten i barnehage, som forskning viser til Zachrisen, 2015, s. 14). Videre forklarer Zachrisen at når den sosiale kapitale til de flerkulturelle barna økes, vil majoriteten bli interessert i minoriteten for de blir da sett på som attraktive lekekamerater som har en verdi med inn i leken (2015, s. 56-57). Noe annet, som og blir med å øke statusen til barna som opplever utenforskap er gjennom voksenstyrte oppgaver som hjelp til måltider og daglige aktiviteter. Når de barna som blir ekskludert i leken får bidra til daglige oppgaver under måltid o.l., kan det øke statusen til barna og kan funke som en invitasjon inn i leken.

I praksis brukte de som sagt tidligere, ord og fraser fra noen av barnas ulike språk, men det var stort sett barna som kom fra en vestlig kultur da de andre språkene som thailandsk og urdu ikke ble brukt i noen stor grad. Dette kan bety at personalet ikke har nokk kunnskaper eller erfaringer med den ikke vestlige kulturen, og for barnas skyld så er det veldig trist da de jevner ut den sosiale statusen til noen av de flerkulturelle barna, men ikke alle. Et slikt arbeid med mangfold kan også bli problematisk og skadelig, samt utdype forskjellene mellom barna som tilhører en vestlig kultur og de som kommer fra en ikke vestlig kultur. Når en motsetning mellom majoriteten og minoriteten oppstår skapes det og en vi og dem kultur i barnehagen, noe som også kan få barna til å velge bort deres egen kultur for å passe inn i barnegruppen (Høigård, 2019, s. 145).

Under min praksis opplevde jeg også at når jeg som student kom inn i barnehagen så ble jeg tatt godt imot, og de var veldig interessert i og lære mer om fokuslinjen min om mangfold og hvordan de kunne jobbe med mangfoldet som var i praksis. Et resultat av dette var å få opp en vegg med bilder av barna og flaggene fra barnas og foreldrenes opprinnelsesland. Denne plakaten hadde stor effekt på barna da de ofte gikk bort og prekte på sine flagg, samt flaggene til de andre barna og ville høre mer om de andre flagene. Plakaten ble da en måte for barna å bli representert på, og skapte mer rom for mangfoldet i barnehagen gjennom samtaler med barna. Barna var også veldig stolte når de tok med seg både ansatte og foreldre for å vise fram de ulike flaggene, noe som trakk kulturene til barna med inn i barnehagen. Schram poengterer at interkulturell kompetanse hos pedagogene er essensielt, da man kan representere og anerkjenne barnas ulike kulturer og identiteter (2022, s. 114)

I den internasjonale barnehagen var fokuset på mangfold betraktelig større, da nesten alle barna hadde en eller to foreldre fra en annen kultur. Barnehagen brukte også sanger, fortellinger og erfaringer i møte med barna, der de ulike etnisitetene ble aktivt brukt som en pedagogisk ressurs. I en slik praksis, ble det asymmetriske forholdet mellom barna ikke et problem, og barna visste stolthet over egen kultur når personalet anerkjente og representerte dem, noe Høigård trekker fram gjennom hennes forskning (2019, s. 144). De ansattes holdninger, verdier og kunnskaper ble da en essensiell del av det pedagogiske arbeidet, spesielt for de som kom fra en annen kultur enn den norske, og la grunnlaget for god representasjon og respekt både for barnas kultur og andre kulturer. Selv om mangfoldet ble veldig godt representert var det også viktig for barnehagen og bruke lekkapitalen som en vei inn i leken, spesielt for de barna som ikke hadde godt språk på verken norsk og engelsk, men gjennom bøker og fortellinger, samt rim og regler, ble barna med i leken gjennom det kroppslige og ikke nødvendigvis språket. Fysisk kapital blir da veien inn i leken da barna kan leke sammen uten språk som en nødvendighet i leken (Zachrisen, 2015, s. 35—36)

Under praksis var det vanlig for alle, både ansatte og barna å dele historier fra ulike kulturer og erfaringer. Dette var med på å skape en veldig åpen kultur der ekskludering basert på språk og kultur ikke oppsto ofte. De ansatte hadde og mange samtaler med barna om kultur og inkludering, der fokuset var og bli venner med alle barna i barnehagen uansett hvor de kommer fra. I praksis ble det veldig naturlig for meg å dele mine kulturelle erfaringer fra den samiske kulturen, noe både barna og de ansatte satte pris på og ble en del av hverdagen i barnehagen. I stedet for å bare markere samenes nasjonaldag hadde vi da en uke der vi lærte om kulturen, lagde mat, hørte på musikk og lignende. Barna i denne barnehagen hadde ikke så mye erfaringer med den samiske kulturen, men gjennom min kulturelle forståelse ble dette en uke der både de ansatte og barna ble kjent med en ny kultur på en annen måte enn de vanligvis ville gjort, da de oftest bare nevnte det kort på samenes nasjonaldag i stedet for å lage en prosjektuke ut av det.

Valget av den tredje barnehagen besto av arbeidet deres med språkarbeid, og fokuset på mangfold er svært synlig i årsplanen. I årsplanen kommer det til uttrykk at barna er forskjellige, men skal verdsettes uansett ifølge årsplanen. Tilstedeværende voksne er sentrale, da de representerer barna og har makten til å bestemme hvilke temaer som skal snakkes om i barnehagen, samt hvordan leker og bøker de bruker aktivt. Her blir da makten til de ansatte

sentral og gjennom makten de har til valg av bøker og fortellinger kan de minske forskjellene mellom barna. De bruker også aktivt de ulike kulturelle tilbudene fra kommunen og staten som Den Kulturelle Barnehagesekken, noe som tyder på at barna får førstehåndserfaringer med ulike kulturelle uttrykk som kan representere barnas ulike kulturer i barnehagen. Som pedagog blir det da essensielt å være oppmerksom på definisjonsmakten man har i møter med barn, da man kan velge å representere barnas kulturer gjennom ulike verktøy (Bae, 1997, s. 131)

Positiv selvfølelse og anerkjennelse er essensielt for at barn skal trives i alle barnehager. Med et aktivt personal som bruker makten sin med omhu kan man skape et rom for inkludering og fellesskap for de flerkulturelle barna. Det blir da viktig at de føler seg velkomne og ikke må gi slipp på kulturen for å passe inn i barnehagen, noe som blir problematisk for barna da de havner i en identitetskonflikt (Høigård, 2019, s. 5). Selv om årsplanen ikke viser mye om mangfold, kan personalet gjennom nysgjerrighet møte barnas forutsetninger, og tilrettelegge for inkludering og respektering av ulike kulturer gjennom representasjon.

Som nevnt tidligere, preger mangfoldet i verden alle barnehagen i landet. Mangfoldet kommer til uttrykk i forskjellig grad, da den første barnehagen nevner mangfold i liten grad, men under praksisen virket det som om personalets bevissthet økte underveis da de visste stor interesse. I den internasjonale barnehagen gjennomsyret mangfoldet den pedagogiske praksisen, der barnehagen synliggjør mangfold både i årsplanen og praksis. I en pedagogisk praksis det mangfoldet blir normalisert og anerkjent, skapes det rom for et inkluderende og ikke diskriminerende miljø. Den siste barnehagen nevner og mangfold, da inkludering gjennom språkarbeid er essensielt for at barna skal tilegne seg språket.

Språkarbeid i barnehagene

Språkarbeid i de ulike barnehagene, slik det kommer fram i årsplanen varierer stort. Gjennom et aktivt personal som bruker bøker, sanger, rim og regler, samt samtaler med barna blir det mulig å skape et godt språkmiljø for alle barn. Godt språkarbeid er essensielt for at de flerspråklige barna som kommer til barnehagen skal lære seg norsk, og ikke minst morsmålet sitt. I en transspråklig praksis blir det da mulig og skape rom for at alle barnas språklige uttrykk kommer inn i barnehagen, og blir møtt med gode og anerkjennende voksne som tar dem seriøse. Språkideologiene som dominerer i barnehagene varierer fra sted til sted, og land til land, men i

en heteroglossisk ideologi blir det mulig å skape et anerkjennende miljø der alles språk og identiteter likestilles.

Den første barnehagen jeg har tatt for meg går mer i dybden når de tar for seg språkarbeidet i barnehagen i stedet for mangfold. Her går de inn i både de minste og de eldste barnas språkarbeid og tilnærming. Selv om barnehagen noen ganger brukte noen av språkene til barna, vil jeg si at det var mest en monoglossisk tilnærming til språk, da alle sanger, bøker og fortellinger ble fortalt på norsk. Selv om barna skal lære seg norsk, er det essensielt at morsmålet blir representert og anerkjent i barnehagen for å skape en harmonisk vekst i begge språkene til barna så det ikke går på bekostning av morsmålet. I praksis brukte de noen av de språkene barna snakket hjemme, men når ikke alle barnas språk blir inkludert i barnehagen vil jeg si at de ikke åpnet opp for en transspråklig praksis, da språkene ikke var en naturlig del av hverdagen til alle barna og de kunne ikke bruke dem til fri kommunikasjon (Garcia & Wei, 2021, s. 96).

Når barnehagen vektlegger et språk i størst grad legger det grunnlag for en veldig monoglossisk språklig tilnærming i barnehagen (Fodstad, 2022, s. 138). I den monoglossisk språklige teorien blir da de flerkulturelle barna i barnehagen ikke representert, og skaper et asymmetrisk skille mellom barna fra en minoritetskultur og barna fra majoritetskulturen. Representasjon av språk, kultur og religion er essensielt for å skape en barnehage der barna inkluderes. Her kommer også pedagogens definisjonsmakt inn igjen, da personalet har ansvaret for inkludering og ikke diskriminering av barn (Bae, 1997, s. 131). Selv om barnehagen brukte noen av barnas språk i enkelttilfeller vil jeg påstå at de ikke har et heteroglossisk miljø på grunnlag av manglende representasjon i bøker og fortellinger, samt at bare noen av de flerkulturelle barnas språk fikk plass i barnehagen og ikke alle.

Den tospråklige barnehagen legger allerede grunnlag for en transspråklig praksis, da allerede to språk i barnegruppen representeres og barna kan fritt bruke begge språkene i samtaler (Garcia & Wei, 2021, s. 35). Gjennom sanger, fortellinger og historier fra ulike kulturer viser de en forståelse for mangfoldet som fyller verden vi lever i, og herunder språket, da språk og kultur er tett sammenvevd. Selv om barnehagen er tospråklig kan man havne i en felle der man bare vektlegger norsk og engelsk, og ikke slipper inn de andre språkene som barna snakker, noe som skaper et monoglossisk tospråklig miljø (Fodstad, 2022, s. 138).

I praksis opplevde jeg at dette ikke var det problem, da de ansatte visste interesse for barnas språkkunnskaper og under markeringer av ulike helligdager lærte de ansatte seg ord og fraser knyttet til den dagen. Denne dagen ble ikke bare markert for ungene som kommer fra den kulturen, men alle barna i barnegruppen ble møtt i døra der de ansatte gratulerte dem med dagen. Dette vekket nysgjerrigheten til barna, og på samme tid normalisert at ulike kulturer feiret forskjellige ting. Gjennom en praksis som bekrefter barnas identitet minsker muligheten for diskriminering å oppstå, da ulike kulturer i barnehagen blir normalisert.

Den siste barnehagen er veldig opptatt av at veien inn i språket er gjennom å uttrykke seg selv og sine meninger, gjennom samtaler, bøker, fortellinger og historier. Barnehagen fokuserer veldig på eksplisitt språklæring (Fodstad, 2022, s. 140) i årsplanen, da snakkehjørnet, trivselssamtaler, og barnesamtaler, som er voksenstyrte og planlagte samtaler ut ifra barnas interesser. Når barnas interesser preger samtaleemnene, blir det naturlig for barna og bli engasjerte og uttrykke sine meninger og følelser. Selv om barnehagen har et fokus på de planlagte aktivitetene, betyr ikke det at hverdagslige samtaleene forsvinner, da de vektlegges mest, og gir grunnlag for at barna tilegner seg språket på en naturlig måte. De flerkulturelle barna blir også skrevet fram i årsplanen, der visuelle virkemidler blir brukt for å gi rom for barna som ikke har alle ordene på plass skal få uttrykke seg. Årsplanen viser til en forståelse om at både implisitte og eksplisitte språksituasjoner er helt essensielt for at barna skal tilegne seg norsk, noe som kan vise en god forståelse for språkarbeid.

Når man snakker om språkarbeid er det og essensielt at man tenker på språksituasjonene om samtaleene som foregår rundt. Språklæring oppstår i alle situasjoner med barn der språket blir brukt, både i formelle og uformelle situasjoner. I møte med de flerkulturelle barna er det derfor ekstremt viktig og tenke på hvordan samtalen går til, og om man snakker med dem i stedet for til dem. Undervisningstonen rammer de flerkulturelle barna hardest, da de ikke for delta i samtaleene som majoriteten deltar på i et gjensidig samspill, noe som ikke legger et grunnlag for et godt språkmiljø (Sandvik, 2021, s. 31). Både i uformelle og formelle læringssituasjoner blir det da essensielt at personalet gir alle barn tid til å uttrykke seg og bli tatt seriøst, selv om ikke språket er helt på plass. Det å skape rom for både implisitte og eksplisitte språklæringsituasjoner for de flerkulturelle barna er nødvendig for en god tilegnelse av norsk som andrespråk. Derfor blir det

da viktig at barna for å uttrykke seg fritt, og delta i samtaler med de ansatte som en likeverdig samtalepartner med en utvekslingstone.

Alle barnehagen skriver om språkarbeid i forskjellig dybde. Noe som går igjen i alle barnehagene er viktigheten av bildebøker, samtaler, rim og regler og sang, som viser til en bevissthet om pedagogens rolle i språktilegnelsen til barna. De to første barnehagene skriver veldig likt om språkarbeid, foruten at den internasjonale barnehagen fokuserer på begge hovedspråkene. Morsmålets rolle er essensielt i tilegnelsen av andrespråket, noe barnehagen to og tre fokuserer mer på da morsmålet skal inkluderes i hverdagen og den pedagogiske praksisen. I praksis fikk jeg en forståelse av at de to første barnehagene inkluderte morsmålene i barnehagen i forskjellig grad.

Barnesamtaler

Samtaler med barn er en essensiell del av språktilegnelsen til alle barna i barnehagen. Gjennom samtaler bekrefter personalet barnets utsagn og barna lærer den grammatiske strukturen i språket systemet (Høigård, 2019, s. 47). En god dialog består av et samtaleemne, der personalet eller barnet kommer med utsagn som motparten svarer på og holder oppmerksomheten gående under samtalen (s. 48-49). Turveksling er og en viktig del av samtalen, der man lytter til taleren og motsatt, noe som er med på å bekrefte samtalen og gir barnet selvsikkerhet i seg selv som samtalepartner (s. 49). I samtaler med de flerkulturelle barna blir dette ekstremt viktig, da personalet tar seg tid til samtalen, bekrefter barnets utsagn og åpner opp for at barnet kan prøve ut det nye språksystemet det tilegner seg.

Den første barnehagen fokuserer mye på at samlingsstunder er en tid for sang, rim og regler, bøker og historier. Gjennom disse verktøyene får barna erfaringer med språket i ulike kontekster, noe som gir barna erfaringer med språksystemet og skaper rom for samtaler om ulike temaer. Bildebøkers rolle i samtaler med barn i barnehagen åpner opp for at barna kan få bekreftet ulike følelser uten at det blir personlig, og bøkene kan bli sentrale temaer i leken mellom barna. Gjennom et bredt utvalg av bøker, der de flerkulturelle barna representeres, blir det og mulig å snakke om ulike religioner, kulturer og språk som preger barnegruppen og kan åpne opp for en transspråklig praksis i et heteroglossisk språkmiljø (Fodstad, 2022, s. 138). For at barnebøker skal effektivt virke inn på språktilegnelsen er det og viktig at bøkene repeteres flere ganger, da barna utforsker bøkene på nye møter ut ifra hvor mye de forstår.

Under min tid i praksis hos denne barnehagen oppleve jeg at bøker, sang og fortellinger ble brukt mest i samlingsstunden, men også utenfor fra barnas initiativ. Bøkene ble også en stor del av samtalene i løpet av dagen, noe som igjen styrker barnas tilegnelse av språk, men også blir et felles referansepunkt for barnegruppen i lek og andre aktiviteter. Selv om de fleste barna i barnehagen mestret norsk godt betyr ikke det at bøkernes rolle blir mindre viktig, men er med på å videreutvikle språkforståelsen til barna på nye måter hele tiden. For de barna som ikke mestret norsk like godt som majoriteten ble bildebøkene deres vei inn i leken, samt gjennom rim og regler kunne de være med på kroppslige aktiviteter som ble deres måte om å uttrykke seg på kroppslig, mens de tilegnet seg språket (Zachrisen, 2015, s. 35-36).

Den andre barnehagen var også bevisst på rollen bøker, sang og musikk spiller inn på språktilegnelsen til barna og som grunnlaget for samtalene som oppstår. Utfordringene som oppsto var da når pedagogene ikke kunne både norsk og engelsk, noe som la mye vekt på det ene språket mens det andre ble lite brukt. Det er også essensielt at barna i barnehagen får erfare begge språkene, samt at barnehagen ivaretar de ulike morsmålene som beriker barnegruppen. Når det ene språket ikke blir brukt, blir tilegnelsen av begge språkene begrenset og tilrettelegger ikke for en transspråklig praksis, da begrensingene til pedagogen skaper en preferanse for et språk og vektlegger det mer (Garcia & Wei, 2021, s. 35). Når man skal drive en tospråklig praksis blir det da viktig at pedagogen behersker begge språkene godt for å likestille språkene og kunne delta i barnas språkutvikling i begge språkene.

I den tospråklige praksisen er det dessuten lett at man bare fokuserer på hovedspråkene, men glemmer minoritetsspråkene som barna behersker, noe som betyr at pedagogene må være bevisst ved valg av bøker og sanger som bruker ulike språk for å bekrefte morsmålet og bruker språket i ett pedagogisk ressursperspektiv (Sandvik, 2021, s. 25). I samtaler med barn er det viktig å åpne opp for en transspråklig praksis, der barna får uttrykke seg på med sine språklige kunnskaper, og at personalet tilrettelegger for det gjennom ulike verktøy. Dette opplevde jeg i praksis at personelt prøvde å gjennomføre, da de aktivt trakk inn språklige elementer fra ulike språk inn i barnehagen og oppmuntret barna til og bruke alle språkferdighetene de hadde i kommunikasjon med både barn og voksne.

Den siste barnehagen jeg har tatt for meg utdyper mer om barnesamtaler, da de bevisst har valgt og tatt inn ulike samtaleelementer inn i barnehagen som snakkehjørnet,

trivselssamtaler, og barnesamtaler i store deler av årsplanen. Trivselssamtalene åpner opp for følelsemestring blant barna, der de får sette ord på følelsene sine sammen med hjelp av en ansatt. Trivselssamtalene blir da en trygg samtale med en voksen der de får uttrykke seg fritt om hvordan de har det i ulike deler av barnehagens hverdag som lek, trivsel, nærhet til barn og voksne og legger et grunnlag for en samtale som skaper tillit til den ansatte som utfører samtalen.

Barnesamtalene fokuserer på følelsemestring og hjelper barna å sette ord på følelser og erfaringer de møter i hverdagen. Siden denne samtaler foregår over tid, blir det skapt mye tillit til den ansatte noe som er essensielt i språktilegnelsen til barna. Noen barn sliter med følelsemestring, noe som viser viktigheten av disse samtalene, og kan bli deres innpass i leken da de klarer og snakke om følelsene sine og stå opp for egne meninger. Gjennom å mestre følelsene sine blir det å mulig for barna og lettere delta i lek, fordi de kan samtale med barn og voksne bedre. Hos de flerkulturelle barna blir dette eksepsjonelt viktig, spesielt for de som sliter med språket noe som skaper frustrasjon siden de ikke klarer og uttrykke seg selv like godt som majoriteten, og kan føre til utestenging i lek dersom de ikke har en trygg voksen som kan hjelpe dem og mestre følelsene sine og sette ord på dem.

Gjennom snakkehjørnet får barna muligheter til å samtale med andre barn og en voksen, noe som er med på å skape felles referanser for lek og undring ifølge årsplanen. Denne tiden er også med på å utvikle den sosial og kommunikativ kompetansen til alle barn, også de flerkulturelle, da barna deler kunnskaper og erfaringer med hverandre og finner felles interesser som bidrar til inkludering og forståelse (Zachrisen, 2015, s. 34-35). Siden barnehagen nevner at de fokuserer på ulike temaer barna møter i hverdagen, kan det antas at de også bruker tiden på å lære om andres kulturer og verdisyn. Siden barna får kunnskaper om ulike kulturer representerer også dem de flerkulturelle barna noe som kan skape en stolthetsfølelse hos barna da de kan dele sine erfaringer med barn fra andre kulturer enn deres egen. For å kunne skape god dialog bland barna blir det da viktig at personalets holdninger og verdier speiler rammeplanen og lovverk om mangfold og inkludering slik at det ikke skapes grunnlag for diskriminering og mobbing blant barna.

Barnesamtaler blir en essensiell del av språktilegnelsen til barn i barnehagen, da pedagogen viderefører og bekrefter barns uttrykk og hjelper de med følelsemestring. I de to

første barnehagen handler språkarbeidet om å mate barna på deres interesser, samt bekrefte ulike uttrykk. De flerkulturelle barna nevnes ikke i den første barnehagen i årsplanen, men den andre skriver om å åpne opp for at barna skal kunne uttrykke seg selv med hele sin språklige ressurs siden mangfoldet styrker barnegruppen. I den tredje barnehagen går de veldig i dybden på språkarbeid, da snakkehjørnet, trivselssamtaler, barnesamtaler og hverdagssituasjoner skrives om i årsplanen. Gjennom de ulike samtalene handler det om å skape trygghet med voksne, samt finne felles referanser i samtalene med barna, noe som blir ekstremt viktig under andrespråktilegnelsen til de flerspråklige barna.

Avslutning og konklusjon

Målet med denne oppgaven var å undersøke hva tre ulike årsplaner forteller om mangfold og språkarbeid i årsplanene, samt hvordan de arbeider med årsplanen i praksis. På bakgrunn av dette har jeg drøftet og analysert følgende problemstilling belyst i pensum:

«Hvordan arbeider tre barnehager med språk og mangfold, med hovedvekt på årsplanen?»

Jeg har valgt å bruke dokumentanalyse som forskningsmetode, for å finne funnene mine som jeg har drøftet opp mot praksis i to av barnehagene jeg har vært. Noe som har vært interessant og se på er hvordan barnehagene arbeider i praksis ut ifra årsplanene, og om årsplanene viser til ulike praksiser og bevissthet i arbeidet med mangfold og språkarbeid.

Gjennom dokumentanalysen og praksiserfaringene kan man skape en hvis formening om hvordan barnehagene opererer, samt hvor mye fokus de har på mangfold. Mangfold er en essensiell del av hverdagen vi lever i, og skal representeres i barnehagen, noe som kommer tydelig fram i kunnskapsdepartementets rammeplan for barnehagen (2017, s. 4). Fokuset på mangfold i årsplanene varierte veldig, men kan vise til en viss bevissthet og forståelse om hvor viktig det er å arbeide med. Praksiserfaringene jeg har gjort meg i løpet av studie har da hatt en stor rolle for å se hvordan barnehagene utfører årsplanene i praksis, da årsplanen ikke er nokk for å skape en mening om hvordan barnehagen arbeider. For at de flerkulturelle barna i barnehagen skal inkluderes spiller pedagogens rolle en viktig del, for gjennom definisjonsmakten kan barnehagelæreren skape rom for inkludering gjennom representasjon i det fysiske miljøet, samt spille inn på å øke lekkapitalen til barna (Bae, 1997, s. 131).

Språkarbeidet i årsplanene var ofte mer fokus enn mangfold, men gjennom et godt språkmiljø der barna blir møtt ved sine forutsetninger og pedagogen skaper et miljø for transspråking vil det bli lettere og inkludere de språksvake barna. Det å skape et transspråklig miljø kan være utfordrende, men gevinsten blir stor da barna kan delta i barnehagen med hele sin språklige ressurs for å uttrykke seg selv. Det å skape rom for at barna kan uttrykke seg, enten verbalt eller non-verbalt, blir da viktig for alle barn, og gjennom leker, rim og regler og bildebøker, kan barn delta i lek der fokuset ikke er på språket og blei veien inn i barnegruppen.

Noe som hadde vært interessant å se nærmere på etter analysen, hadde vært og observert i alle tre barnehagene over lengre tid for å få en mer grundig forståelse av hvordan de ulike barnehagene arbeider i praksis, ut ifra årsplanen. Gjennom observasjonene kan man få et bedre bilde av hvor mye årsplanen utgjør i praksis, da man kan se om barnehagene som nevner lite om mangfold har samme bevissthet som de barnehagene som fokuserer mye på det. Språkarbeid vil jeg se for meg varier fra barnehage til barnehage og, noe som kan være interessant hær er å se forskjeller og likheter mellom de ulike barnehagene og forske på hva som skaper et godt språkmiljø for barna.

Litteraturliste

- Bae. B (1997) *Voksenes definisjonsmakt og barns selvopplevelse*. I Skram, D. (Red.) *Det beste fra barnehage og skole: En ny småskolepedagogikk*. (3. utg.)
- Bae. B (1997) *Voksenes definisjonsmakt og barns selvopplevelse*. I Skram, D. (Red.) *Det beste fra barnehage og skole: En ny småskolepedagogikk*. (3. utg.) (s. 129 – 148) Tano
- Dalland. O. (2020) *Metode og Oppgaveskriving* (7. utg.) Gyldendal
- Duedahl. P., Jacobsen. M. H. (2010) *Introduktion til dokumentanalyse: Metodeserie For social- og sundhedsvidenskaberne, Bind 2*. Syddansk Universitetsforlag
- Fodstad. C. (2022) *Språkarbeid i barnehagen når barna er flerspråklige*. I Frønes. M. & Kanstad. M. (Red.). *Barnehagelæreren og Barna*. (s. 134 - 149) Universitetsforlaget.
- Garcia. O. & Wei. L. (2021) *Transspråking: Språk, flerspråklighet og opplæring*. (2. oppl.) Cappelen Damm Akademisk.
- Høigård. A. (2019) *Barns språkutvikling: Muntlig og Skriftlig*. (4. utg.) Universitetsforlaget.
- Kvernbekk, T. (2022). *Objektivitet som epistemisk norm i pedagogisk forskning*. I: Myklestad H. Thuen, S & Vik. S. (Red.), *Pedagogikkens idé og oppdrag* (s. 260–278). Fagbokforlaget
- Sandvik. M. (2021) *Språkarbeid i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk
- Statistisk sentralbyrå (u.å.) 12272: *Minoritetsspråklige barn i barnehager 1-5 år, etter region, statistikkvariabel og år*. Hentet 3. mars 2023 fra:
<https://www.ssb.no/statbank/table/12272/tableViewLayout1/>
- Schram. M. (2022) *Den interkulturelle barnehagen*. I Frønes. M. & Kanstad. M. (Red.). *Barnehagelæreren og Barna*. (s. 114 – 133) Universitetsforlaget.
- Zachrisen. B. (2015) *Like muligheter i lek?: Interetniske møter i barnehagen*. Universitetsforlaget.